אתיא ¹ביאה ²ביאה יבמה לשוק מנלן אי למאן דאמר לאו לאו אי למאן דאמר עשה עשה אלא יבמה ליבם מנלן אתיא ³ביאה ²ביאה אשה לבעלה מנלן אתיא ⁴קיחה ⁵קיחה אמר רבא למה לי דכתב רחמנא ⁶שכבת זרע בשפחה חרופה ⁷שכבת זרע באשת איש ⁸שכבת זרע בסוטה דשפחה חרופה ᵃכדאמרן דאשת איש פרט למשמש מת הניחא למאן דאמר ᵇמשמש מת בעריות ᶜפטור אלא למ"ד חייב מאי איכא למימר אלא ᵈפרט למשמש מתה דסד"א [הואיל] לאחר מיתה נמי איקרי שארו אימא ליחייב עלה באשת איש קמ"ל דסוטה למה לי לכדתניא ᵉ⁸שכבת זרע פרט לדבר אחר מאי דבר אחר אמר רב ששת פרט לשקינא לה שלא כדרכה א"ל רבא ⁹משכבי אשה כתיב אלא אמר רבא פרט לשקינא לה דרך אברים א"ל אביי פריצותא אסר רחמנא אלא אמר אביי פרט לשקינא לה בנשיקה הניחא למ"ד ᶠהערלה זו הכנסת עטרה אלא למ"ד זו נשיקה מאי איכא למימר אלא לעולם לשקינא לה דרך אברים ואיצטריך סד"א בקפידא דבעל תלה רחמנא והא קא קפיד קמ"ל אמר שמואל ᵍהערלה זו נשיקה משל לאדם שמניח אצבעו על פיו אי אפשר שלא ידחוק הבשר כי אתא רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן גמר ביאה בשפחה חרופה זו הכנסת עטרה מתיב רב ששת שכבת זרע אינו חייב אלא על ביאת המירוק מאי לאו מירוק גיד לא מירוק עטרה כי אתא רב דימי א"ר יוחנן ʰהערלה זו הכנסת עטרה אמרו ליה והא רבה בר בר חנה לא אמר הכי אמר להו או איהו שקראי או אנא שקרי כי אתא רבין א"ר יוחנן הערלה זו הכנסת עטרה אדרבה בר בר חנה ודאי פליג אדשמואל מי לימא פליג לא מנשיקה ועד הכנסת עטרה הערלה קרי לה כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר יוחנן הערלה זו הכנסת עטרה גמר ביאה ממש

מכאן

ביאה ביאה. מחייבי לאוין דכתיב בהו⁽ᵃ⁾ לא יבא ממזר: **יבמה לשוק.** בלא חליצה מנין דהערלה דידה כגמר ביאה: **אי למאן דאמר לאו.** דכתיב לא תהיה אשת המת (דברים כה) ילפינן הערלה לחייבי לאוין: **אי למאן דאמר עשה.** דכתיב (שם) יבמה יבא עליה ולא אחר ולאו הבא מכלל עשה והאי לא תהיה מפיק לה לאין קידושין תופסין בה וה"ק לא יהא בה הויה לזר. ופלוגתא דרב ושמואל היא בהאשה קמא (לקמן נג:): **אלא יבמה ליבם מנלן.** דקני לה בהערלה: **אשה לבעלה.** לענין מקדש בביאה מנלן דבהערלה מקדשה: **קיחה קיחה.** כי יקח איש אשה ובעלה (דברים כד) ומהכא ילפינן קידושי ביאה כתיב הכא קיחה וכתיב התם בחייבי כריתות קיחה (ויקרא כ): **למה לי למיכתב שכבת זרע באשת איש.** ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע (ויקרא יח) והא איתרבי בה הערלה מהקישא דר' יונה⁽ᵇ⁾: **שכבת זרע בסוטה.** הנסתרה דנאסרת מספק כתיב ושכב איש אותה שכבת זרע (במדבר ה): **כדאמרן.** דבעינן גמר ביאה דלא תימא כי היכי דמחייב מלקות בהערלה ליחייב נמי אשם בהערלה: **למשמש מת.** באבר מת בלא קישוי דאין ראוי להזריע: **הניחא למ"ד.** בשבועות בפרק ידיעות הטומאה: **למשמש מתה.** אשת איש לאחר מיתתה: **סד"א הואיל ולאחר מיתה.** שארו דבעלה מיקרי דכתיב גבי טומאה כי אם לשארו (ויקרא כא) ואמרי'⁽ᶜ⁾ שארו זו אשתו ליחייב עליה: **לשקינא לה שלא כדרכה.** שהיה חושדה עמו בכך וכשאמר אל תסתרי עמו ידוע לכל לדעת כן הזהירה דלא היה חושדה עמו בביאה אחרת. לישנא אחרינא לשקינא לה שלא כדרכה אל תסתרי עמו ליבעל לו שלא כדרכה: **משכבי אשה כתיב.** הוקשו שניהן: **דרך אברים.** מיעוך דדים ודש מבחוץ בשאר אברים: **פריצותא קאסר רחמנא.** בתמיה. כלומר פשיטא דלאו קינוי הוא דמשום פריצותא לא מיתסרא עליה: **בנשיקה.** אבר נושק במקום תשמיש: **הניחא למ"ד.** לקמן בשמעתין הערלה זו הכנסת עטרה אבל נשיקה לאו הערלה היא ולא מיתסרא לבעלה בהכי שפיר קאמרת ⁽ᵈ⁾(דלא מיתסרא לבעלה) דלאו קינוי הוא: **אלא למ"ד נשיקה הערלה היא.** היכי ממעט לה: **גמר ביאה זו הכנסת עטרה.** מכלל דנשיקה הערלה היא כשמואל: **שכבת זרע.** בשפחה חרופה קאי: ⁽ᵉ⁾**עטרה.** ראש הגיד היא ואינה מן הגיד אלא בשר: **מירוק.** שמוריע: **ודאי פליגא.** דהא אמר הכנסת עטרה זו היא גמר ביאה והכא קרי לה הערלה: **אדשמואל.** דאמר נשיקה הוי הערלה: **מי לימא פליג.** דלשמואל הוי הכנסת עטרה גמר ביאה ולרבין נשיקה לאו כלום היא או דלמא תרוייהו בין לרבין בין לשמואל הערלה ניהו ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי:

מכאן

אתיא ביאה ביאה. והוי כאילו כתיב דור שלישי יערה משמע הא דור שני לא יערה ולא שייך לאקשויי מהא דאמר בסוף הנשרפין (סנהדרין פד.) דכל הבא מן הכלל אין דנין אותו בגזירה שוה דהכא ביאה דאתיא לגזירה שוה כתיבא בהדיא ולא מן הכלל אתי כי ההיא דהתם דלא ילפינן חילול חילול מתרומה כהן העובד באנינות דלא כתיב חילול אלא דנפיק מכלל דכתב בכהן גדול ומן המקדש לא יצא ולא יחלל (ויקרא כא) הא אחר שעבד חלל: **אי** ⁵למאן דאמר עשה. ל"ג לי' וברוב ספרים ליתא דבין לרב ובין לשמואל איכא לאו כדפרישי' בסוף החולץ (לעיל מט: ד"ה אי כרב): **אשה** לבעלה מנין אתיא קיחה קיחה. פירוש דנקנית בהערלה הקשה ה"ר נסים דבפ"ק דקדושין (דף י. ושם) בעי תחלת ביאה קונה או סוף ביאה קונה למאי נפקא מינה שהערה בה וקבלה קידושין מאחר כו' ומסיק רבא דכל הבועל דעתו על גמר ביאה ולא קני בהערלה ותירץ הר' שמעון הזקן דהא דאמר הכא דקני בהערלה היינו בשלא עשה כי אם הערלה ופירש מיד ולא גמר ביאתו אבל התם איירי כשעושה כל הביאה דלא קני בהערלה כיון שדעתו על גמר ביאה וכן מוכח הלשון דקאמר התם כל הבועל דעתו על גמר ביאה ולא קאמר כל המערה וה"ר יצחק בן ה"ר מאיר פירש דכשמפרש שרוצה לקנות בהערלה קני בהערלה אפי' אם גומר ביאתו אבל בסתם דעתו על גמר ביאה ור"ת פירש שם בע"א ושם פירשתי א): **קיחה** קיחה. תימה דנפקא לן בפרק קמא דקדושין (דף ט:) דאשה נקנית בביאה מדכתיב ובעלה ותיפוק ליה מקיחה קיחה וי"ל אי לאו דכתיב ובעלה מקיחה דעריות לא הוה גמרינן עיקר ביאה כיון דקיחה דעריות לא משתעי בקנין כלל אבל לענין שתיחשב הערלה כגמר ביאה ילפינן שפיר מהתם ואם תאמר ונילף מקיחה דיבמה דאיירי בקנין דכתיב ולקחה לו לאשה וי"ל דאינו מופנה לג"ש ואת"ל ונילף מקיחה דחייבי לאוין דכהונה דקיחה דידהו איירי בקנין כדאמר בפרק בתרא דקידושין (דף עח.) קדש לוקה משום לא יקח ודרשינן ליה נמי לג"ש וי"ל דלא איירי בקיחה דביאה אלא בסתם קידושין כדאמר התם בעל לוקה משום לא יחלל ועוד י"ל דאי לאו ובעלה לא הוה גמרינן קידושי כסף מקיחה קיחה דשדה עפרון אלא הוה מוקמינן קיחה דקרא בקידושי ביאה משום דמסתבר למגמר טפי קיחה דאשה מקיחה דאשה אבל השתא דכתיב ובעלה ע"כ גמרינן קיחה משדה עפרון קידושי כסף דליכא למימר דאיצטריך קיחה להערלה דא"כ לשתוק מובעלה ונילף כולה מילתא מעריות: **לאחר** מיתה נמי שארו איקרי כו'. והא דפשיטא לן בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קיד:) ⁽ᵍ⁾דאין הבעל יורש את אשתו כשהוא בקבר וקאמר נמי התם כשם שאין האיש יורש את אשתו בקבר להנחיל לקרוביו כך הבן לא יירש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מן האב הא דפשיטא ליה בבעל טפי מבבן היינו מהך דרשא דהכא דאשמועינן דלאחר מיתה לא מיקרי שארו וא"ת דבפרק ד' מיתות (סנהדרין סו:) ממעט משמש מתה מקרא אחרינא דדריש התם ומתו גם שניהם פרט למעשה הורדוס והיינו משמש מתה כדאמר בבבא בתרא (דף ג:) דהטמין בדובשא ינוקתא דבי חשמונאי והיה בא עליה לייתובי יצריה ואר"י דאיצטריך דרשא דשמעתין למאן דדריש התם ומתו גם שניהם שוים והא דקאמר התם ואידך מעשה הורדוס לאו כלום הוא המ"ל דנפקא ליה מקרא דהכא אלא דניחא ליה לאוקמי ההוא תנא דדריש עד שיהו שניהם שוים אפילו כמ"ד משמש מת בעריות פטור ויש ספרים דגרסי התם פרט למעשה חידודין וכן גורס בערוך⁽ᵏ⁾ ופי' רש"י שם דמעשה חידודין היינו דרך אברים וקשה דהכא פשיטא ליה לאביי דדרך אברים לאו כלום הוא וי"ל דהיינו כמ"ד התם דמעשה חידודין לאו כלום הוא ואפילו למאן דממעט התם מקרא איכא למימר דמקרא דהתם פשיטא ליה לאביי הכא: **לשקינא** לה דרך אברים. ואם תאמר הא אפילו אמר לה אל תסתרי סתם הוי קינוי ואם כן מה בכך אם הזכיר נמי דרך אברים כיון דאמר לה נמי אל תסתרי ויש לומר דהכי פירושו שקינא לה דרך אברים שאמר לה איני חושדך אלא דרך אברים וכן שלא כדרכה: **אינו** חייב אלא על ביאת מירוק. נראה דמחייב בשפחה חרופה אפילו בלא הוצאת זרע אלא שתהא ביאה הראויה להזריע כמו באשת איש דלא בעינן הוצאת זרע אף על גב דכתיב בה ש"ז ולא אתא למעוטי בשפחה חרופה אלא הערלה ושלא כדרכה בספ"ב דכריתות (דף יא:) ונראה דלמ"ד הערלה זו הכנסת עטרה אין ראויה להתעבר בהערלה אלא במירוק גיד שאם היתה ראויה להתעבר לא הוה מוקמי קרא למעוטי הערלה אלא שלא כדרכה:

לדברים

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' טו סמג לאוין קפב טור אה"ע סי' כ:

כו ב ג מיי' שם פ"א הל' יא יב סמג שם טור אה"ע שם:

כז ד מיי' שם הלכה י וסמג שם טוש"ע אה"ע סימן כ סעיף א בהג"ה:

◆

תוספות ישנים

הראשון: א) עיין פר"ת דאמרי שרבינו הערלה כגמר ביאה מעתה ביאה נקראת אע"ג דליכא אלא הערלה ור"ל התם תחלת הערלה קונה או סוף הערלה קונה ומסיק כל הבועל דעתו על גמר הערלה וכמ"ד הערלה זו הכנסת העטרה דלמ"ד זו נשיקה לא שייך בה תחלה וסוף ומקשינן מהא דאמרינן לעיל אלא מן האירוסין יצא עשה וידחה ל"ת ומאי קאמר הלא [ביבמה] דעתו על גמר ביאה ממש דאי לאו הכי לא קני ליה ליבמתו דבעינן שיהא ראוי להקמת שם ומקודם שגמר ביאתו עשה בה הערלה ונקראת בעולה בהכי וא"כ איכא עשה ול"ת אף [באלמנה] מן האירוסין עשה דבתולה ולא בעולה דלאו הבא מכלל עשה עשה ולאו דאלמנה. וי"ל דלעיל ס"ל לתלמודא כמ"ד הערלה זו נשיקה ולא שייך בה תחלה סוף וא"כ לא הוי לו בעולה בסוף הערלה. עוי"ל דכיון דלא הוי בעולה רק מעלמו ליכא עשה דבעולת עלמו אינה רק מדרבנן וא"ת הא אמרינן לקמן ולו תהיה לאשה פרט לאלמנה לכ"ג דכיון דלא חזיא למיקם קמיה וכו' וקאמר היכי דמי אילימא כדרכה תיפוק ליה דהויא לה בעולה. ומאי קאמר הלא אמרינן בבעולת עלמו לא הוי אלא מדרבנן וי"ל דה"ק תיפוק ליה דהויא בעילה וכאלמנה שוייה רבנן וא"כ אין לה קנס דלא חזיא למיקם קמיה. עוד יש מתרצים דהא דאמרינן הכא דבהערלה קונה מקיחה קיחה היינו לאחר קדושי כסף לאסור הערלה כאופה והא דאמרינן דעתו על גמר ביאה היינו בלא קדושי כסף. וא"ת למה לי קרא בקדושין ובעלה מלמד שנקנית בביאה תיפוק ליה מקיחה קיחה וי"ל אי לאו דשמעינן מקרא דבעילה גמורה קונה באשה לא הוה ידעינן מקיחה קיחה הערלה. ורבינו נתנאל תירץ דלפי דלעיל מטון הדבר הוה דיבעלה דמשמע ביאה גמורה מיירי בלא קדושין דכסף ותחלת קניינו בביאה בעי' ביאה גמורה ומעתה ידעינן מקיחה קיחה הערלה לאחר קדושי כסף שמועיל כמו חופה: פרש לשקינא

א) נראה דצ"ל וא"כ לא מקרי בעולה על ידי הערלה.

◆

תום' חד מקמאי

¹תרומה אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס ²חופה: אמר רבה שכבת ³זרע דכתב גבי שפחה חרופה למעט מיתה דכל ⁴חייבי לאוין בהערה ⁵א"כ לישתוק קרא מיניה ⁶שפחה חרופה. שכבת ⁷זרע דאשת איש למ"ד משמש מת בעריות חייב פרט למשמש מתה. שכבת זרע דסוטה לאו למעקרה קינא לה שלא כדרכה דהא ⁸משכבי אשה [כתיב]. אלא פרט שקנא לה דרך אבריה ואע"ג דפריצות בעלמא איצטריך ס"ד בקפידא דבעל תלה רחמנא והא קפיד קמ"ל. ולמ"ד הערלה זו הכנסת עטרה פרט לשקנא לה בנשיקה מהו:

מסורת הש"ס

א) [סנהדרין נה.] שבועות יח., ב) סוטה כו:, ג) גי' ש"ס [סנהדרין עג:], ד) סוטה כו:, ה) [דברים כג], ו) [לעיל נד:], ז) [לעיל כב:], ח) ס"א ליתא, ט) [ג"כ אמר ד"ה מירוק], י) [וע"ש היטב בתוס' ד"ה מה אשה], כ) [ערך הרדוס],

◆

תורה אור השלם

1. בָּנִים אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְיָ: דברים כג ט
2. לֹא יָבֹא מַמְזֵר בִּקְהַל יְיָ גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לוֹ בִּקְהַל יְיָ: דברים כג ג
3. כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: דברים כה ה
4. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ: דברים כד א
5. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֶרְוָתָהּ וְהִיא תִרְאֶה אֶת עֶרְוָתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמָּם עֶרְוַת אֲחֹתוֹ גִּלָּה עֲוֹנוֹ יִשָּׂא: ויקרא כ יז
6. וְאִישׁ כִּי יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה שִׁכְבַת זֶרַע וְהִוא שִׁפְחָה נֶחֱרֶפֶת לְאִישׁ וְהָפְדֵּה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חֻפְשָׁה לֹא נִתַּן לָהּ בִּקֹּרֶת תִּהְיֶה לֹא יוּמְתוּ כִּי לֹא חֻפָּשָׁה: ויקרא יט כ
7. וְאֶל אֵשֶׁת עֲמִיתְךָ לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְזָרַע לְטָמְאָה בָהּ: ויקרא יח כ
8. וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה: במדבר ה יג
9. וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה הִוא: ויקרא יח כב

◆

מוסף רש"י

משמש מת. בלבר מת בלא קושי (סנהדרין נה.). פרט לשקינא לה שלא כדרכה. אל תסתרי עמו להבעל שלא כדרכה (סוטה כו:). משכבי אשה כתיב. הוקשו שני משכבותיה לכל דברים וכיון שנאסרה עליו אמאי לא הוי קינוי (שם). דרך אברים. שוכב עמה בקירוב בשר (שם). פריצותא אסר רחמנא. מי קאסר רחמנא אשה על בעלה משום זה וכיון דלא מתסרא עליה בהכי פשיטא דלאו קינוי הוא (שם). בנשיקה. משיק השמש כאותו מקום (שם). הניחא למ"ד הערלה זו הכנסת עטרה. אבל נשיקה ולא כלום היא, היינו דאתי קרא למעוטי נשיקה, דלא תימא הערלה היא (שם). אלא למ"ד זו נשיקה, הערלה האמורה בתורה שהיא כגמר ביאה בכל העריות כדכתיב את מקורה הערה, את שארו הערה, זו נשיקה, מאי איכא למימר, היכא מצית לימר דאתא קרא למעוטה, הלא כגמר ביאה היא לכל דבר חוץ משפחה חרופה (שם). בקפידא דבעל תלא רחמנא. דכתיב וקינא, ובעל הא חזינן ליה דקפיד, שהרי קינא לה על כך (שם).